

Tomasz Sawicki

Gniezno, st. 60 (ul. Strumykowa),
woj. poznańskie, AZP 50-34/131

Informator Archeologiczny : badania 31, 185-186

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szaną z gruzem ceglanym. Konstrukcja ta wykraczała poza teren posesji (w kierunku południowym). Natomiast część wschodnia fundamentu miała długość 4,7 m i w całości była wykonana z cegieł o wymiarach od 9 x 12 x 27 do 10 x 14 x 27 cm oraz wzmocniona stosem luźnych kamieni polnych. Od wschodu fundament wyposażony był w dwie kwadratowe, ceglane podstawy przypór o wymiarach 1,05 x 0,9 m (północna) i 1,3 x 1 m (południowa). W środkowo-wschodniej części wykopu natrafiono na czworoboczną, ceglaną podstawę filaru o wymiarach 1 x 1,2 m. Fundament ceglany (wschodni) najprawdopodobniej jest pozostałością odbudowanej części zamku (po pożarze miasta w 1613 r.), jest bowiem dostawiony do fundamentów kamiennych. W strefie północnej wykopu, bezpośrednio pod współczesnymi nawarstwieniami niwelacyjnymi, wystąpił gliniasty calec opadający na południe. W części środkowej wykopu zarejestrowano bezpośrednio na calcu występowanie resztek warstw wczesnośredniowiecznych. Zawarta w nich ceramika pochodzi z około połowy X wieku (faza D). Wyróżniono również obiekty wczesnośredniowieczne w postaci jam i dołków postłupowych. Obiekty te, a także lepiej zachowane warstwy (prawdopodobnie związane ze zniszczonymi konstrukcjami korony wału obronnego), grupowały się w części południowej wykopu tj. na skraju podgrodzia. Najlepiej zachowana była workowata jama (miąższość 1 m) o średnicy 0,5/0,6 m (dołem 1 m), zalegająca przy fundamencie ceglanym. Jej strop zniszczono podczas budowy zamku. Datowanie zawartej w niej ceramiki przypada na 2 połowę X - początek XI w. (faza D). Jama zawierała ponadto kości zwierzęce, spaleniznę i popiół. W jej pobliżu zalegały bezpośrednio na calcu warstwy, być może związane z konstrukcjami korony wału obronnego. Charakteryzowały się one bogatym wewnętrznym uwarstwieniem (na przemian: spalenizna, popiół, piasek, szarobrunatna próchnica) i lekko falistym układem (wzdłuż linii wałów) widocznym na profilu południowym. W jednym z zagłębień znajdował się ślad po słupie. Na podstawie pozyskanej ceramiki warstwy te datowane są na X/XI w. (faza D/E). Podobną chronologię ma ceramika pochodząca z resztek warstw kulturowych zalegających w pasie wschodnim wykopu. Nie natrafiono na zasadnicze konstrukcje jądra wału. Płytkie zaleganie calca świadczy o istnieniu w tym miejscu pagórka, który wkomponowany został w przebieg wału obronnego. Jednocześnie potwierdzono poważne zniszczenia treści kulturowej stanowiska podczas niwelacji terenu w okresie międzywojennym.

W wykopie 2 do głębokości 2 m występowały współczesne i nowożytnie warstwy niwelacyjne z ceramiką z X/XI-XIX w. Znalezione także przedmioty metalowe i przęśliki wczesnośredniowieczne, m.in. jeden z różowego łupku z krzyżykami na korpusie. Pod warstwami niwelacyjnymi odsłonięto fundament kamienny (północny wschód-południowy zachód) wraz z resztką muru ceglanego. Mur ceglany zachował się w formie szczątkowej tylko w części południowej wykopu (zachowana wysokość korony – 0,65 m). Składał się z cegieł o wymiarach 9 x 12 x 27 cm. Szerokość fundamentu wynosiła 3 m. Zarówno na północ jak i na południe wykraczał on poza wykop. Fundament o „wysokości” 1,5 m zbudowano ze średniej wielkości kamieni polnych i ciosów, zalanych silnie spiaszczoną zaprawą wapienną z dodatkiem gruzu ceglanego. Stopę fundamentu uchwycono na głębokości 3,5 m pod poziomem terenu – była ona silnie zagłębiona w calec. Na głębokości 2,1 m pod poziomem terenu, przy profilu północnym, natrafiono na kolejny fundament, dostawiony od wschodu do fundamentu głównego pod kątem ostrym (ok. 64°). Był on głębiej posadowiony (o około 0,5 m). Wykonano go z kamieni polnych, zalanych dużą ilością zaprawy wapiennej. Około 0,8 m poniżej jego górnej krawędzi natrafiono na odsadzkę wysuniętą 0,6 m na południe. Szerokość i dalszy bieg tego fundamentu na wschód pozostają na razie nieznanne, gdyż wykraczał on poza granice wykopu.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie.

Badania będą kontynuowane.

Gniezno, st. 17a, gm. loco, woj. poznańskie - patrz: okres nowożytny

GNIEZNO, st. 60 (ul. Strumykowa), woj. poznańskie, AZP 50-34/131

- cmentarzysko wczesnośredniowieczne - weryfikacja negatywna
- ślady osadnictwa z późnego średniowiecza i nowożytności

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Tomasza Sawickiego (Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie). Finansowane przez Komisję Badań Naukowych w ramach programu „Polska w dobie zjazdu gnieźnieńskiego i jej miejsce w kulturze europejskiej X-XX wieku) oraz Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Pierwszy sezon badań.

Badania miały na celu zlokalizowanie wczesnośredniowiecznego (X/XI w.) cmentarzyska, należącego do gnieźnieńskiego zespołu grodowego. Wybór miejsca poszukiwań (ul. Strumykowa - przy stadionie i hotelu klubu sportowego „Mieszko”) podyktowany został notatką archiwalną z 1918 r. o odkryciu w tym miejscu podczas prac odwadniających pięciu szkieletów ludzkich i naczynia glinianego (nr arch.: Muzeum Archeologiczne Poznań 1918:123 KFM), wydatowanego na X/XI w. - tj. na fazę D. Łącznie wykonano 19 sondaży o wymiarach 1,5/2-2,5/5 m, położonych na osi wschód-zachód, wzdłuż obu stron ul. Strumykowej, w odległości około 4-5 m od krawędzi jezdni. Eksplorację prowadzono do głębokości przeciętnie 1,5 m pod poziomem terenu, silnie zagłębiając się w calec. Część sondaży zlokalizowana była na terenie głównego stadionu i boiskach treningowych, pozostałe na przyległych terenach należących do miasta.

Badania nie potwierdziły obecności cmentarzyska - nie znaleziono żadnych pozostałości pochówków, ani luźnych kości ludzkich. Prawdopodobnie w 1918 r. zarejestrowano obecność tylko małego cmentarza o trudnej do ustalenia chronologii. W gęstej sieci ówczesnych rowów melioracyjnych również nie odnotowano dalszego występowania szkieletów. Odkryte w 1918 r. naczynie może pochodzić nie z grobu, lecz z osady, tym bardziej, iż znaleziono je poza zasięgiem pochówka. Potwierdzono natomiast istnienie śladów osadnictwa wczesnośredniowiecznego (faza D/E), późnośredniowiecznego i nowożytnego. Poza ułamkami naczyń glinianych znaleziono oprawkę kościaną i ozdobny krążek metalowy (sondaż 5), fragment nożyka żelaznego (sondaż 15), klin i gwóźdź żelazny (sondaż 19). Najprawdopodobniej przedmioty te pochodzą z okresu późnośredniowiecznego i nowożytnego.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Badania nie będą kontynuowane.

GNIEZNO, st. 237 (ul. Sienkiewicza 4), woj. poznańskie, AZP 50-34/-

- cmentarzysko wczesnośredniowieczne (2 poł. X-XII w.)
- część jurydyki z 2 poł. XIII w.

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Czesława Strzyżewskiego (Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie). Finansowane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Poznaniu i Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Pierwszy sezon badań.

Pracami objęto fragment przyszelego trawnika w części północno-wschodniej posesji, na zapleczu budynku biurowego ZKS. Miejsce to graniczy od wschodu i północy z parcelami należącymi do Szkoły Podstawowej nr 2 i II Liceum Ogólnokształcącego oraz do właściciela prywatnego, położonymi przy ul. księdza Prymasa Łubieńskiego i księdza Prymasa Wyszyńskiego.

Dawniej był to południowy stok rozległego wyniesienia, na którym była rozlokowana wczesnośredniowieczna osada Łagiewniki, a od końca XIII w. jurydyka Wójtostwo.

W dwóch wykopach pod mur oporowy oraz w wykopie archeologicznym o powierzchni około 30 m² odsłonięto fragmenty częściowo zniszczonych czterech szkieletów osób dorosłych, ułożonych na osi północny zachód-południowy wschód, z których dwa usytuowano głowami na wschód. Przy jednym szkielecie kobiety znajdował się żelazny nożyk, a na pograniczu jamy grobowej z piwniczką chaty zrębowej wystąpił ułamek ceramiki z początku XI w. Dwa szkielety zostały częściowo zniszczone wkopem z XIX/XX w. oraz wkopem pod obecny mur oporowy, natomiast dwa pozostałe uległy uszkodzeniu przy kopaniu piwniczek chaty, która miała szerokość 3,7 m i długość zachowaną 3,2 m (ucięta wkopem pod budynek od strony południowo-wschodniej). Znaleziono w niej około 1370 fragmentów naczyń całkowicie obtaczanych z 2 poł. XIII-XIII/XIV w. oraz oselkę kamienną, fragmenty noża, okucie i kabłąka od wiaderka oraz gwóźdź i kości zwierzęce z nacięciami noża. W jednym z wkopów nowożytnych odkryto cegłę palcówkę z XVI w., ułamki ceramiki toczonej i części dachówki z XVI-XVIII w.